

|                                                                                                      |  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ<br>ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ<br>ДС/СС 05/4-02 бр. 463/1-ХИ/23<br>04.04.2013. године |  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ  
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој IV редовној седници, 04.04.2013. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: БИТКА КОД СЛАНКАМЕНА 1691. ГОДИНЕ, докторанда Владимира Абрамовића.

За ментора је одређен проф. др Никола Самарцић.

|                                                                                                                                                       |                                                   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| <u>Доставити:</u><br>1х Универзитету у Београду<br>1х Стручном сараднику за<br>докторске дисертације<br>1х Шефу Одсека за правне послове<br>1х Архиви | ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА<br><br>Проф. др Милош Арсенијевић |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|

|                                                                                                      |  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ<br>ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ<br>ДС/СС 05/4-02 бр. 463/1-ХИ/23<br>04.04.2013. године |  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ  
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој IV редовној седници, 04.04.2013. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: БИТКА КОД СЛАНКАМЕНА 1691. ГОДИНЕ, докторанда Владимира Абрамовића.

За ментора је одређен проф. др Никола Самарцић.

|                                                                                                                                                       |                                                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
| <u>Доставити:</u><br>1x Универзитету у Београду<br>1x Стручном сараднику за<br>докторске дисертације<br>1x Шефу Одсека за правне послове<br>1x Архиви | <b>ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА</b><br><br>Проф. др Милош Арсенијевић |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|

## ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Владимира Абрамовича

Име и презиме ментора: Никола Самарцић

Звање: редовни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

*Француска и Турска 1687-1691*. Историјски институт, Српска академија наука и уметности, Посебна издања, 28, Београд, 1992, 270 стр. ИСБН 86-7743-005-9

*Karlo V*. Centar za Modernu Politiku, Beograd, 2005, 542 str. (Drugo izdanje, ispravljeno i dopunjeno). ISBN 86-85833-00-0, COBISS.SR-ID 122895884

*Istorija Španije*. (Drugo izdanje). Plato, Beograd, 2005, 804 str. (Drugo izdanje, ispravljeno i dopunjeno) ISBN 86-447-0265-3 COBISS-ID 120724492

N. SAMARDŽIĆ, *Drugi dvadeseti vek*, Beograd: Službeni glasnik 2008, 408 str. ISSN 1451-8759 UDK: 327.39:28(100) 28-768:32

„Обновљени свет' и Српска револуција“. *Balkanica*, XXII, 1991, 127-135.

„Културе Мостара“. *Сусрет или сукоб цивилизација на Балкану*. Историјски институт САНУ, Зборник радова, 16, Београд-Нови Сад, 1998, 419-438.

„Руски mit u srpskoj istoriji“. *Limes plus*, 1, 2005, Hesperia, Beograd, 171-180.

„U dugom trajanju istorijskog vremena“. *Teatron & Scena*. Jovan Sterija Popović. 200 godina od rođenja i 150 godina od smrti. Beograd, 2006, 147-152. ISSN 0036-5734

„Poslednji epilog hladnog rata“. *Limes plus, Balkanska Alhemija*, S-2005, Hesperia, Beograd, 171-180.

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор

треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум

М.П.

проф. др Милош Арсенијевић

**Владимир Абрамовић**

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Чика Љубина 18-20

Образложење теме за докторску дисертацију

## **Битка код Сланкамена 1691. године**

### **Увод:**

Крај XVII и почетак XVIII века представљају бурну епоху, испуњену непрекидним ратовима који су веома изменили поредак и односе међу европским државама и довели до опадања старих и уздизања нових сила. Међу сукобима ове епохе издвајају се: Рат аугсбуршке лиге (1688-1697), Пољско-османски рат (1672-1676), Холандски рат (1672-1678), Велики бечки рат (1683-1699), Рат за шпанско наслеђе (1701-1714), Велики северни рат (1700-1721), Јаковитски рат у Ирској (1689-1691), Аустро-турски рат (1716-1718).

Велики бечки рат (1683-1699) својим трајањем, интензитетом, бројем ангажованих држава и људских ресурса један је од најважнијих сукоба у оновременој Европи. Његов кључни окршај била је битка код Сланкамена 1691. године. По својим резултатима и последицама она је била од судбоносног значаја за простор југоисточне Европе и најавила је темељну прерасподелу односа моћи у региону, због чега је и одабрана за тему овог рада.

## **Предмет истраживања:**

Дефинисање научне теме поставља пред истраживача почетни задатак да одреди предмет рада и утврди временске оквире. Конкретни предмет истраживања овог научног рада односиће се на битку код Сланкамена (1691), одлучујућег одмеравања снага током Великог бечког рата (1683-1699). Године рата које су претходиле и следиле након овог догађаја биће приказане ради анализа последица битке и њеног значаја. Наравно, да би се сагледао шири контекст у коме се дешавају ови догађаји, биће приказан и развој ситуације на политичком и дипломатском плану у Европи.

Битка код Сланкамена је одабрана као фокус рада јер је њоме фактички одлучен исход рата. Иако је рат трајао још осам година, територија под контролом две зарађене стране је у тренутку склапања мира (Карловац 1699) била приближно иста као и она коју су држале крајем 1691.

Теза ће изложити и проблематику ситуације у којој се нашла Хабсбуршка монархија у контексту односа са европским силама. Ту се пре свега мисли на аустријско вођење рата на два фронта, односно сукоб са Француском у оквиру борбе за превласт у Европи и испуњавање мисије одбране Европе од Турака. У тези ће бити пружени одговори како је растрзаност између ове две геополитичке нужности утицала на ратне операције аустријске војске. Такође ће бити приказана и опште-европска и верска димензија сукоба, јер је Аустрија, поред чланова Свете лиге, уживала и подршку других европских владара и држава, као и кнежева Светог римског царства. У тези ће посебна пажња бити посвећена и учешћу Срба у бици код Сланкамена, у смислу значаја битке за етничку и политичку историју српског народа.

## **Циљ истраживања:**

Циљ рада је да се реконструишу преломни догађаји везани за 1691. годину, не само у оквиру односа Аустрије и Турске, већ на ширем међународном плану, у контексту европске историје позног XVII века. Један од задатака биће и да се утврди тачан број учесника и страдалих на обе стране.

У тези ће бити дат детаљан и темељан приказ ратних операција аустријске војске током 1691, као и саме битке код Сланкамена. Овај важан догађај на југоистоку Европе је до сада углавном описиван у склопу шире хронолошки и тематски замишљених радова или у мањим истраживањима, кроз учешће појединих војних одељења у саставу сукобљених армија, тако да се његово синтетичко проматрање и постављање у контекст европских оквира чини изузетно важним због потпунијег сагледавања. Поред тога, истиче се значај ове битке као један од кључних корака у процесу постајања Аустрије као велике силе.

Осим тога, у тези ће бити истражено како су перцепције и процене могућег и опасности, као и реалне могућности и претње утицале на ратне подухвате и планове Аустрије. Односно, питања стратегије ће бити представљена двојачко; кроз визуру савременика са обеју страна и са историјске дистанце, тј. из перспективе савременог историчара.

Како је овај период од великог значаја за српски народ, и његова судбина ће бити приказана. Акценат ће бити стављен на његово војно учешће, у контексту ратних потреба, циљева и могућности Аустрије, јер су оне диктирале темпо рата и степен укључивања Срба у њега. Српско учешће у бици код Сланкамена значајно је и због тога што су они тада последњи пут у аустријској војсци чинили засебан корпус великог бројчаног састава. Пажња ће бити посвећена и присилним миграцијама српског народа у овом ратном вихору.

### **Основне хипотезе:**

Крај XVII века у Европи представља, осим доба великих сукоба, и време промена и нових открића, као и научног напретка (Научна револуција). То је епоха промена и на војном плану: у то време започиње развој оперативне и тактичке војне мисли која се може најприближније исказати синтагмом „рат маневра“. То је и доба када почиње еволуција доктрине ратовања. Она се креће од „пузећег“ ратовања епохе Луја XIV, када предност имају опсаде, дефанзивне операције и статичне битке, ка Наполеоновом концепту ратовања које обухвата брзе покрете армија, рапидну концентрацију јединица и превласт отворених битака над опсадама. Жеља је да се

покаже да та два концепта ратовања нису антиподи, већ два корака у еволутивном развоју ратних операција.

Такође, теза ће за циљ имати и да покаже да је у тој епохи дошло до тактичке и командне предности аустријских и немачких (може се рећи и уопште европских) пукова и ескадрона над војском Османског царства. Аустријска војска већ тада знатно боље стоји од свог вековног противника у домену команде, ватрене моћи, опреме, организације и снабдевања. Ови процеси се веома јасно сагледавају управо анализом битке код Сланкамена на стратешком и тактичко-оперативном плану.

Рад ће настојати да одговори и на сет питања која прате учешће француских официра у османској војсци, њиховог статуса, утицаја на турске стратешке ратне планове и војне покрете. Анализа њиховог учешћа биће сагледана и кроз контекст политичких односа Француске и Османског царства крајем XVII века, њиховог незваничног савеза против Аустрије и заједничких интереса две силе.

Једна од хипотеза је и да су битком код Сланкамена одлучена два велика питања. Прво, Панонска низија је ослобођена турске власти, чиме је Османска империја коначно потиснута из средње Европе. Друго, утврђена је гранична линија између две царевине на Сави и Дунаву која није нарушена до самог краја XVIII века. Турска након Карловачког мира (1699) није озбиљно ни покушавала да поврати области северно од ове линије, док се сваки покушај Аустрије да завлада областима јужно од Саве и Дунава показао као неуспешан (поход из 1690. и 1788-1791) или привремен (1718-1739). Аустрија у тим епохама једноставно није имала могућности и моћи, али ни воље да загосподари областима између Београда и Скопља.

### **Метод истраживања:**

Метод истраживања је заснован на основним методолошким поставкама критичке историјске науке. Теза почива на прикупљању, тумачењу и интерпретацији необјављене и објављене изворне грађе и консултовању релевантне литературе. Главни корпус архивске грађе која обухвата овај период потиче из бечких архива, у првом реду из Ратног архива. До сада о бици код Сланкамена није написана целовита научна

монографија, али о војном и политичком аспекту Бечког рата постоји обимна литература на немачком, енглеском, као и на јужнословенским језицима.

Навешћемо најважније монографије о Бечком рату, о политичким односима у Европи крајем XVII века, као и најрелевантније чланке о самој бици код Сланкамена: Klopp, Onno. *Das Jahr 1683 und der folgende grosse Türkenkrieg bis zum Frieden von Carlowitz 1699*. Graz, 1882; Angeli, Moriz Edlen von (yp.). *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen*. I-II. *Feldzügen gegen die Türken 1687-1698 und der Karlowitzer Friede 1699*. Wien, 1876; Aston, Trevor Henry (ed.). *Crisis in Europe, 1560-1660: Essays from Past and Present*. London: Routledge, 1965; Berlic, F. *Die freiwillige Theilnahme der Serben und Kroaten an den vier letzten österreichisch-türkischen Kriegen*. Wien, 1854; Diersburg, Philipp Röder von. *Des Markgrafen Ludwig Wilhelm von Baden Feldzüge wider die Türken*. I-II. Carlsruhe 1839/42; Ивић, Алекса. *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Потиско-поморишке границе (1703)*. Нови Сад, 1929; Koehler, Kurt. *Die orientalische Politik Ludwigs XIV., ihr Verhältnis zu dem Türkenkrieg von 1683*. Leipzig, 1907; Müller, Eugen von. „Das Brandenburgische Hülfskorps unter dem Markgrafen Ludwig von Baden in der Schlacht bei Slankamen am 19. August 1691.“ *Militär-Wochenblatt* 72-73 (1891), 1833-1852; 1872-1887; Самарџић, Никола. „Битка код Сланкамена 1691.“ *Зборник Матице српске за историју* 45 (1992), 7-33; Самарџић, Никола. *Француска и Турска 1687-1691*. Београд, 1992; Stoye, John. *Die Türken vor Wien: Schicksalsjahr 1683*. Graz: Ares, 2010

Применом наведене методологије постићи ће се слојевити аналитично-расправни карактер докторске дисертације. На тај начин ће се приказати, истражити, систематизовати и документовати сви сложени аспекти политичке и војне ситуације на југоистоку Европе почетком последње деценије XVII века.

### **Структура рада:**

Структурално, теза ће бити подељена на уводни део, четири већа поглавља и закључак.

У првој целини под насловом „**Уводне примедбе**“, биће дате напомене у вези предмета проучавања, као и преглед извора и литературе.

У другој целини под насловом „**Велики бечки рат 1683-1699 и његово место у европској и српској историји**“, биће приказан значај који је овај ратни сукоб имао у европским оквирима, као и за историју српског народа. Биће дат и критички осврт на улогу Срба у овом сукобу.

Трећа целина названа „**Политичко-дипломатска ситуација и војне операције од 1683. до 1691.**“ донеће међународни дипломатско-политички контекст у којем су вођене ратне операције у Угарској. Саме ратне операције биће приказане сумарно, у оној мери у којој је нужно да се сагледа поменути контекст. Хронолошки ће обухватати период од опсаде Беча 1683. до почетка аустријског похода из 1691.

Четврта целина „**Аустријски поход из 1691. и битка код Сланкамена**“ доноси детаљан преглед аустријских ратних операција у пролеће и лето 1691, као и приказ саме битке код Сланкамена.

Пета целина „**Последице и значај битке код Сланкамена**“ обухвата анализу битке и њених последица. Осим тога, биће сумарно приказане ратне операције до склапања Карловачког мира 1699.

Шеста целина „**Закључна разматрања**“ донеће синтезу закључака до којих се дошло у тези.

Почетни списак извора и литературе за докторску дисертацију:

**Битка код Сланкамена 1691. године**

**Извори:**

**Необјављени извори:**

*Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv*

Feld Akten, Alte Feldakten, Hauptreiche, Akten

Karton (Faszikel): 1690 Türkenkrieg, 1691 Türkenkrieg, 1692 Türkenkrieg

*Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv*

„Annotationes N<sup>o</sup> 5, Campagne in Hungarn 1689, vom Monath Juli 1689 bis 20. August 1690“

**Објављени извори:**

Abelinus, Johann Philipp, Matthaeus Merian, Heinrich Oraeus. *Theatrum Europaeum, oder außführliche und warhafftige Beschreibung aller und jeder denckwürdiger Geschichten...*

Bd 14. Frankfurt am Main, 1702

Гавриловић, Славко, Иван Јакшић (прир.). *Извори о Србима у Угарској с краја XVII и почетком XVIII века*. I. Београд: Српска академија наука и уметности, 1987

Гавриловић, Славко (прир.). *Извори о Србима у Угарској с краја XVII и почетком XVIII века*. II. Београд: САНУ, 1990

*Das Ehemals gedrückte vom Türken berückte nun trefflich erquickte Königreich Hungarn samt dessen Ströme-Fürsten der Weltberühmten Donau ausführlich vorgestellt in Curieuse Abhandlung aller Städte, Schlösser, Vestungen und anderer Oerter....*, Frankfurt und Leipzig, 1688

Osman Ağa: *Zwischen Paschas und Generälen. Bericht des Osman Ağa aus Temeschwar über die Höhepunkte seines Wirkens als Diwandolmetscher und Diplomat*. Richard Franz Kreutel, Friedrich Kornauth (prev.). Graz-Wien-Köln, 1966

Стојановић, Љубомир (прир.). *Стари српски записи и натписи*. I-VI. Београд 1902-1926

Стојановић, Љубомир (прир.). *Стари српски родослови и летописи*. Сремски Карловци, 1927

*Tagebuch eines Soldaten des fränkischen Truppenkontingents aus dem Feldzug gegen die Türken bis zur Einnahme von Belgrad durch Kurfürst Max Emanuel*. S. l. 1688

## Литература:

- Abtheilung für Kriegsgeschichte des K. K. Kriegs-Archivs (yp.). *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen*. I-I. *Einleitung zur darstellung der Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen*. Wien, 1876
- Angeli, Moriz Edlen von (yp.). *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen*. I-II. *Felzügen gegen die Türken 1687-1698 und der Karlowitzer Friede 1699*. Wien, 1876
- Arneth, Alfred. *Das Leben des kaiserlichen Feldmarschalls grafen Guido von Starhemberg (1657-1737)*. Wien, 1853
- Arneth, Alfred. *Prinz Eugen von Savoyen*. I (1663-1707). Wien, 1858
- Aston, Trevor Henry (ed.). *Crisis in Europe, 1560-1660: Essays from Past and Present*. London: Routledge, 1965
- Berlic, F. *Die freiwillige Theilnahme der Serben und Kroaten an den vier letzten österreichisch-türkischen Kriegen*. Wien, 1854
- Bidermann, Herman Ignaz. *Geschichte der österreichischen Gesamt-Staats-Idee, 1526-1804*. I. Innsbruck, 1867
- Black, Jeremy. *European warfare 1660–1815*. London: UCL Press, 1994
- Bromley, J. S. (ed.). *The New Cambridge Modern History, Vol. 6: The Rise of Great Britain and Russia 1688 – 1715/25*. Cambridge, 1971
- Weiß, Karl. *Herr Onno Klopp und das Verhalten der Bürger Wiens in Jahre 1683*. Wien, 1882

Valentini, Georg Wilhelm von. *Die Lehre vom Krieg*, Bd 3. Berlin, 1822

Vaniček, Franz. *Specialgeschichte der Militärgrenze*. I. Wien, 1875

Веселиновић, Рајко. *Арсеније III Црнојевић у историји и књижевности*. Београд, 1929

Веселиновић, Рајко. „Ко су 'Албанци' и 'Клименти' у аустријским изворима с краја XVII века?“ *Зборник Матице српске за друштвене науке* 25 (1960), 93-124

Веселиновић, Рајко. „Око проучавања Велике сеобе Срба 1690“ *Зборник Матице српске за друштвене науке* 10 (1955)

Веселиновић, Рајко. „Развитак мисли о српској државности у ослободилачким покретима и устанцима током XVI-XVII столећа“ *Историјски часопис* 21 (1976)

Веселиновић, Рајко. „Ратови Турске и Аустрије 1683-1717 године“ у: *Историја Београда*. I. ур. Васа Чубриловић. Београд: Просвета, 1974, 465-519

Веселиновић, Рајко. „Тома Распасановић (Raspassani) и његов рад за аустро-турског рата крајем XVII века. Расправа из културне и војно-политичке историје“ *Зборник Матице српске, серија друштвених наука* 12 (1956)

Veterani, Federico, Carl A. zu Waldeck. *Des Grafen Veterani, Kaiserlichen Feldmarschalls, Feldzüge in Ungarn und den angränzenden Provinzen vom Jahre 1683 bis 1694 Mit vielen Anmerkungen, Berichtigungen und Erläuterungen durch Beispiele aus der Geschichte der neuern Türkenkriege*, Dresden, 1788

Wheatcroft, Andrew. *The Enemy at the Gate: Habsburgs, Ottomans and the Battle for Europe*. New York: Basic Books, 2009

Gerba, R. „Die kaiserlichen in Albanien 1689“ *Mittheilungen des K. K. Kriegs-Archivs* NF II (1888), 115-179

- Gieraths, Günther (prir.). *Die Kampfhandlungen der Brandenburgisch-Preussischen Armee 1626-1807: Ein Quellenhandbuch*. Berlin: Walter de Gruyter, 1964
- Давидов, Динко. *Српске привилегије*. Нови Сад, 1994
- Diersburg, Philipp Röder von. *Des Markgrafen Ludwig Wilhelm von Baden Feldzüge wider die Türken*. I-II. Carlsruhe 1839/42
- Duindam, Jeroen, Tülay Artan, Metin Kunt (ed.). *Royal Courts in Dynastic States and Empires: A Global Perspective*. Leiden, Boston: Brill, 2011
- Duindam, Jeroen. *Vienna and Versailles: The Courts of Europe's Dynastic Rivals, 1550-1780*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003
- Duchhardt, Heinz. *Barock und Aufklärung*. München: R. Oldenbourg Verlag, 2007
- Evans, R. J. W. *Austria, Hungary, and the Habsburgs Essays on Central Europe, c.1683–1867*. New York: Oxford University Press, 2006
- Evans, R. J. W. *The Making of Habsburg Monarchy*. Oxford: Clarendon Press, 1979
- Зиројевић, Олга. „Белешке Евлије Челебије о насељима на путу од Београда до Будима у светлу савремених извора“ *Историјски часопис* 24 (1977), 161-175
- Зиројевић, Олга. „Il famoso ponte d'Essek“ *Зборник Матице српске за историју* 35 (1987), 83-90
- Зиројевић, Олга. „Један век турске владавине у Сланкамену: (1521-1621)“ *Историјски часопис* 14-15 (1966), 29-54
- Зиројевић, Олга. „Турска утврђена места на подручју данашње Војводине, Славоније и Барање“ *Зборник за историју* 14 (1976), 99-143

- Зиројевић, Олга. *Турско војно уређење у Србији (1459-1683)*. Београд: Историјски институт, 1974
- Zmora, Hilla. *Monarchy, Aristocracy, and the State in Europe, 1300–1800*. London, New York, 2001
- Ивић, Алекса. *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Потиско-поморишке границе (1703)*. Нови Сад, 1929
- Immich, Max. *Geschichte des Europäischen Staatensystems von 1660 bis 1789*. München, Berlin, 1905
- Ingrao, Charles. *The Habsburg Monarchy 1618 – 1815*. Cambridge, 2000
- Yurdusev, A. Nuri (ed.). *Ottoman Diplomacy: Conventional or Unconventional?* Basingstoke, New York: Palgrave MacMillan, 2004
- Kann, Robert A. *A History of the Habsburg Empire, 1526-1918*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press, 1980
- Kann, Robert A. „The Law of Nations and the Conduct of War in the Early Times of the Standing Army“ *The Journal of Politics* 6/1 (Feb., 1944), 77-105
- Koehler, Kurt. *Die orientalische Politik Ludwigs XIV., ihr Verhältnis zu dem Türkenkrieg von 1683*. Leipzig, 1907
- Klopp, Onno. *Das Jahr 1683 und der folgende grosse Türkenkrieg bis zum Frieden von Carlowitz 1699*. Graz, 1882
- Костић, Д. „Кад је нестало горњоградске Небојше. Прилог историји београдске тврђаве“ *Београдске општинске новине* 57/4 (1939), 195-199

Костић, Мита. „О постанку и значењу тзв. 'Инвитуторије' Леополда I балканским народима од 6. априла 1690.“ *Историски часопис Српске академије наука* 2 (1949-1950), 144-156

Костић, Мита. „Прилози историји српско-арбанаског устанка“ *Архив за арбанаску старину, језик и етнологију* 2 (1924), 11-20

Костић, Мита. „Спаљивање Скопља 26-27 октобра 1689“ *Јужна Србија* 1 (1922), 121-128

„Kriegs-chronik Österreich-Ungarns. Militärischer Führer auf den Kriegsschauplätzen der Monarchie. III theil. Der südöstliche Kriegsschauplatz in den Ländern der ungarischen Krone, in Dalmatien und Bosnien“ *Mittheilungen des K. K. Kriegs-Archivs* NF III (1889), 41-142

K. u. K. Reichs-Kriegs-Ministerium. *Leitfaden der Allgemeinen Kriegsgeschichte*. Wien, 1896

Leitsch, Walter. „Warum wollte Kara Mustafa Wien erobern?“ *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas* Neue Folge 29/4 (1981), 494-514

Leitsch, Walter, Max Demeter Peyfuss. „Dreihundert Jahre seit dem Entsatz von Wien 1683: Tagungen, Publikationen und Ausstellungen“ *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas* Neue Folge 32/3 (1984), 392-408

Mailath, Johann. *Geschichte des österreichischen Kaiserstaates*. Hamburg, 1848

Мантран, Робер (ур.). *Историја османског царства*. Београд: Clio, 2002

Martens, Karl von. *Allgemeine Geschichte der Türken-krieg in Europa, von 1356 bis 1812*. I-II. Stuttgart, 1829

- Mat'a Petr, Thomas Winkelbauer. *Die Habsburgermonarchie 1620 bis 1740: Leistungen und Grenzen des Absolutismusparadigmas*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2006
- McConnell, Anita. „L. F. Marsigli's Visit to London in 1721, and His Report on the Royal Society“ *Notes and Records of the Royal Society of London* 47/2 (Jul., 1993), 179-204
- Militärhandbuch des Königreiches Bayern*, München, 1840
- Müller, Eugen von. „Das Brandenburgische Hülfskorps unter dem Markgrafen Ludwig von Baden in der Schlacht bei Slankamen am 19. August 1691.“ *Militär-Wochenblatt* 72-73 (1891), 1833-1852; 1872-1887
- Müller, Rolf-Dieter. *Militärgeschichte*. Köln-Weimar-Wien, 2009
- Mears, John A. „The Thirty Years' War, the "General Crisis" and the Origins of a Standing Professional Army in the Habsburg Monarchy“ *Central European History* 21/2 (Jun., 1988), 122-141
- Mowat, R. B. *A History of European Diplomacy 1451-1789*. London, 1928
- Mrgić, Jelena. „Tracking the Mapmaker: The Role of Marsigli's Itineraries and Surveys at Karlowitz and Passarowitz“ u: *The Peace of Passarowitz, 1718*. Charles Ingrao, Nikola Samardžić, Jovan Pešalj (ur.). West Lafayette, Indiana: Purdue University Press, 2011
- Onnekink, David (ed.). *War and Religion After Westphalia, 1648-1713*. Farnham: Ashgate Publishing, 2009
- Pfifter. F. *Der Krieg von Morea in den Jahren 1687 und 1688*, Kassel, 1846
- Поповић, Душан. *Велика сеоба Срба 1690*. Београд, 1954
- Поповић, Јован. *Војна у Србији 1689*. Београд, 1898

Press, Volker. „The Habsburg Court as the Center of the Imperial Government“ *The Journal of Modern History* 58 (1986), 23-45

Радонић, Јован. *Војводина од Велике сеобе (1690) до сабора у Крушедолу (1708)*. Војводина II. Нови Сад, 1941

Радонић, Јован. *Ђурађ II Бранковић*. Цетиње, 1955

Радонић, Јован. *Од прве опсаде Беча до Велике сеобе*. Војводина I. Нови Сад, 1939

Радонић, Јован. „Српска народна скупштина у Београду у јуну 1690.“ *Београдске општинске новине* 58/6 (1940), 517-522

Радонић, Јован, Мита Костић. „Српске привилегије од 1690 до 1792“ *САНУ, Посебна издања CCXXV, Одељење друштвених наука, нова серија* 10 (1954)

Redlich, Oswald. *Geschichte Österreichs VI. Österreichs Großmachtbildung in der Zeit Kaiser Leopolds I.* Gotha, 1921

Roider, Karl A. Jr. *Austria's Eastern Question 1700-1790*. Princeton: Princeton University Press, 1982

Руварац, Иларион. *Одломци о грофу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Чарнојевићу са три излета о Великој сеоби*. Београд, 1896

Руварац, Иларион. „Стари Сланкамен“ *Зборник Илариона Руварца I*, Београд, 1934, 367-410

Самарџић, Никола. „Битка код Сланкамена 1691.“ *Зборник Матице српске за историју* 45 (1992), 7-33

Самарџић, Никола. “Битка код Харшања 1687. године у европској историји”

*Историјски часопис* 35 (1988), 75-87

Самарџић, Никола. “Савремена страна штампа о Великој сеоби Срба 1690. године”

*Историјски часопис* 32 (1985), 79-103

Самарџић, Никола. *Француска и Турска 1687-1691*. Београд, 1992

Самарџић, Радован. „Ђорђе Бранковић“ у: *Сентандрејски зборник САНУ* I. ур. Дејан

Медаковић. Београд, 1987

Setton, Kenneth Meyer. *Venice, Austria, and the Turks in the Seventeenth Century*.

Philadelphia: American Philosophical Society, 1991

Smičiklas, Tadija. *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije*. I-II. Zagreb, 1891

Станојевић, Глигор. *Србија у време Бечког рата*. Београд: БИГЗ, 1976

Stoye, John. *Die Türken vor Wien: Schicksalsjahr 1683*. Graz: Ares, 2010

Stoye, John. *The Siege of Vienna: The Last Great Trial Between Cross & Crescent*. New

York: Pegasus Books, 2007

Storrs, Christopher (ed.). *The Fiscal-military State in Eighteenth-century Europe: Essays in*

*Honour of P.G.M.Dickson*. Farnham: Ashgate Publishing, 2009

Tallett, Frank. *War and Society in Early-Modern Europe 1495–1715*. London, New York:

Routledge, 2003

Tadžan, Nedžati. *Bivši osmanliski pohodi na Niš-Beograd-Slankamen-Petrovaradin-Lugoš-*

*Temišvar. Opsada i bitke 1690-1696*. Istanbul, 1939 (превод са турског, у рукопису)

- Ташковски, Д. „Устанак у Македонији крајем XVII века под руководством Карпоша“  
*Војно-историјски гласник* (1951)
- Teuber, Oscar. *Markgraf Ludwig von Baden-Baden, kaiserl. General-Lieutenant und Reichs-Feldmarschall. Ein Lebensbild aus österreichischen Ruhmestagen*. Wien, 1891
- Fichtner, Paula Sutter. *Terror and Toleration: The Habsburg Empire Confronts Islam, 1526–1850*. London: Reaktion Books, 2008
- Heimann, Heinz-Dieter. *Die Habsburger: Dynastie und Kaiserreiche*. München: Verlag C. H. Beck oHG, 2001
- Hammer, Joseph von. *Historija Turskog (Osmanskog) carstva*. III. Zagreb, 1979
- Хлапец-Ђорђевић, Ј. „Подвојвода Јован Монастерлија“ *Летопис Матице српске*  
LXXXIV/247-248 (1908)
- Hochedlinger, Michael. *Austria's Wars of Emergence: War, State and Society in the Habsburg Monarchy 1683-1797*. London, 2003
- Childs, John. *Armies and Warfare in Europe, 1648-1789*. Manchester: Manchester University Press ND, 1982
- Czoernig, Karl. *Etnographie der Oesterreichischen Monarchie*. III. Wien, 1857
- Zinkeisen, Johann Wilhelm. *Geschichte des osmanischen Reiches in Europa*. V. Gotha, 1857
- Johnson, Lonnie R. *Central Europe: Enemies, Neighbors, Friends*. New York, Oxford: Oxford University Press, 1996

Schwerdling, Johann. *Geschichte des uralten und seit Jahrhunderten um Landesfürst und Veterland höchst verdienten, theils fürstlich, theils gräflichen hauses Starhemberg*, Linz, 1830

Schwicker, J. *Politische Geschichte der Serben in Ungarn*. Budapest, 1880

Schels, J. B. *Geschichte der Länder des österreichischen Kaiserstaates*. IX. Wien, 1827

Schmidt-Brentano, Antonio. *Kaiserliche und k.k. Generale (1618-1815)*. Wien: Österreichisches Staatsarchiv, 2006

Шмит, Рудолф. „Петроварадинска тврђава у време од 1687 до 1692“ *Гласник Историјског друштва у Новом Саду* (1933)

Spielman, John P. *The City and Crown: Vienna and the Imperial Court, 1600-1740*. West Lafayette, Indiana: Purdue University Press, 1992

Chaunu, Pierre. *Civilizacija klasične Evrope*. Beograd, 1977

Stein, Mark L. *Guarding the Frontier: Ottoman Border Forts and Garrisons in Europe*. London, New York: Tauris Academic Studies, 2007

Sturmberger, Hans. „Türkengefahr und österreichische Staatlichkeit“ u: *Ders., Land ob der Enns und Österreich. Aufsätze und Vorträge*. Linz, 1979, 311–328

НАСТАВНО – НАУЧНОМ ВЕЋУ Филозофског факултета Универзитета у Београду

ОДЕЉЕЊУ ЗА ИСТОРИЈУ

На основу образложеног предлога теме докторске дисертације *Битка код Сланкамена 1691. године*, који је поднео Владимир Абрамовић, Комисија је слободна да Већу поднесе следећи

**ИЗВЕШТАЈ**

**1. Основни подаци о кандидату**

Владимир Абрамовић је рођен 1982. у Београду, где је завршио основну школу и гимназију. Дипломирао је 2009. на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду. Докторске студије историје на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду уписао је школске 2010/11 године. Аутор је два чланка и два приказа; учествовао је на конференцијама од домаћег и међународног значаја. Служи се енглеским, немачким и руским језиком, у стању је да чита курзивну готицу из XVII и XVIII века. Колега Абрамовић је један од ретких доктораната млађе генерације који је спреман и способан да ради са архивском грађом из овог периода, и да је утемељено и синтетички интерпретира. На основу тога сматрамо да ће он својим радом на дисертацији дати значајан допринос науци.

**2. Предмет и циљ дисертације**

Предмет истраживања ове дисертације односи се на битку код Сланкамена (19. август 1691), која је представљала одлучујуће одмеравање снага између Хабзбуршке монархије и Османског царства током Великог бечког рата (1683-1699). Осим истраживања и реконструкције преломних догађаја везаних за 1691. годину, теза ће настојати да испита и контекст међународних односа, односно да прикаже развој европске дипломатске и војне историје тога времена, пре свега целокупни оквир Великог бечког рата (1683-1699).

Теза ће изложити и проблематику околности у којима се нашла Хабзбуршка монархија у односима са европским силама. Ту се пре свега мисли на вођење рата на два фронта, односно сукоб с Француском који је отворио Луј 14. нападом преко Рајне 1688, и наставак рата с Турском који је уследио након новог турског освајања Београда

1690. Ова докторска дисертација настојаће да истражи све важне појединости које су утицале и на хабзбуршку спољну политику, и на конкретне ратне операције аустријске војске. Иначе је Аустрија, осим чланица Свете лиге, уживала и подршку других европских владара и држава, између осталих, од 1689, и Енглеске, и обчласних господара и појединачних градова Светог римског царства. У раду ће посебна пажња бити посвећена учешћу српских трупа у бици код Сланкамена, које је имало изузетан значај у светлости новог српског народно-црквеног статуса у Хабзбуршком царству. Српско учешће у бици код Сланкамена значајно је и због тога што су они тада последњи пут у аустријској војсци чинили засебан корпус.

У тези ће бити изложен и детаљан и темељан приказ ратних операција аустријске војске током 1691, и саме битке код Сланкамена. Овај важан догађај се до сада углавном описивао у склопу шире хронолошки и тематски замишљених радова, или у мањим истраживањима, кроз учешће појединих војних одељења у саставу сукобљених армија, тако да се његово синтетичко проматрање и постављање у контекст европских оквира чини изузетно важним. Битка код Сланкамена је свакако била један од кључних корака у процесу развоја Аустрије као нове европске велике силе.

У тези ће бити истражена и питања перцепције простора и процене могућности у светлости процена, подухвата и намера Аустрије у рату и у међународним односима. Питања стратегије ће бити представљена и у визури савременика и у светлости савремене науке. Теза ће испитати и на који су начин терен и временске прилике утицали на ток ратних операција, избор места битке, и њен исход. Дужна пажња ће бити посвећена и питањима снабдевања и организације и финансирања војске.

### **3. Опис садржаја дисертације**

Структурално, теза ће бити подељена на уводни део, четири већа поглавља и закључак.

У првој целини под насловом „Уводне примедбе“, биће дате напомене у вези предмета проучавања, као и преглед извора и литературе.

У другој целини под насловом „Велики бечки рат 1683-1699 и његово место у европској и српској историји“, биће приказан значај који је овај ратни сукоб имао у европским оквирима, као и за историју српског народа. Биће дат и критички осврт на српску улогу ратном сукобу и пратећим друштвеним и политичким променама.

Трећа целина названа „Политичко-дипломатска ситуација и војне операције од 1683. до 1691.“ изнеће међународни дипломатско-политички контекст ратних операција у Угарској. Саме ратне операције биће приказане сумарно, у оној мери у којој је нужно да се сагледа поменути контекст. Хронолошки ће обухватати период од опсаде Беча 1683. до почетка аустријског похода из 1691.

Четврта целина „Аустријски поход из 1691. и битка код Сланкамена“ доноси детаљан преглед аустријских ратних операција у пролеће и лето 1691, и приказ саме битке код Сланкамена.

Пета целина „Последице и значај битке код Сланкамена“ обухвата анализу битке и њених последица. Осим тога, биће сумарно приказане ратне операције до закључења Карловачког мира 1699.

Шеста целина „Закључна разматрања“ донеће синтезу закључака до којих се дошло у тези.

#### **4. Основне хипотезе**

Основне претпоставке од којих ће се кренути у истраживању:

- теза ће за циљ имати да покаже да је крајем XVII века дошло до тактичке и командне предности аустријских и немачких (може се рећи и уопште европских) пукова и ескадрона над војском Османског царства. Аустријска војска већ тада знатно боље стоји од свог вековног противника у домену команде, ватрене моћи, опреме, организације и снабдевања. Ови процеси се веома јасно сагледавају управо анализом битке код Сланкамена на стратешком и тактичко-оперативном плану.

- рад ће настојати да одговори и на сет питања која прате учешће француских официра у османској војсци, њиховог статуса, утицаја на турске стратешке ратне планове и војне покрете. Анализа њиховог учешћа биће сагледана и кроз контекст политичких односа Француске и Османског царства крајем XVII века, њиховог незваничног савеза против Аустрије и заједничких интереса две силе.

- једна од претпоставки је и да су битком код Сланкамена одлучена два велика питања. Прво, Панонска низија је ослобођена турске власти, чиме је Османска империја коначно потиснута из средње Европе. Друго, утврђена је гранична линија између две царевине на Сави и Дунаву која није нарушена до самог краја XVIII века. Турска након Карловачког мира (1699) није озбиљно ни покушавала да поврати области северно од ове линије, док се сваки покушај Аустрије да завлада областима јужно од Саве и

Дунава показао као неуспешан (поход из 1690. и 1788-1791) или привремен (1718-1739). Аустрија у тим епохама једноставно није имала могућности и моћи, али ни воље да загосподари областима између Београда и Скопља.

## 5. Методе

Метод истраживања је заснован на прикупљању, тумачењу и интерпретацији необјављене и објављене изворне грађе и консултовању релевантне литературе. Главни корпус архивске грађе која обухвата овај период потиче из бечких архива, у првом реду из Ратног архива.

## 6. Очекивани резултати

До сада о бици код Сланкамена није написана целовита научна монографија, па ово истраживање треба да резултира једном комплексном студијом. Та студија истражити, систематизовати и документовати све сложене аспекте политичке и војне ситуације на југоистоку Европе почетком последње деценије XVII века. На тај начин теза ће употпунити постојећа и допринети новим сазнањима у области коју истражује.

## 7. Закључак

Анализирајући поднети предлог образложења теме докторске дисертације, изабрана Комисија закључује да је Владимир Абрамовић квалификован кандидат, који као истраживач има потребну зрелост да у потпуности реализује предложену тему. Кандидат је упућен у задатке које намеће обрада задате теме и јасни су му циљеви истраживања.

Имајући у виду овде изречене ставове, Комисија има част да предложи Већу да прихвати тему ***Битка код Сланкамена 1691. године*** Владимира Абрамовића као тему за израду докторске дисертације.

у Београду, 18. 3. 2013.

Комисија:

др Војин Дабић, ванредни професор  
Филозофски факултет, Београд

---

др Александар Фотић, ванредни професор  
Филозофски факултет, Београд

---

др Јелена Мргић, доцент  
Филозофски факултет, Београд

---

др Никола Самарцић, редовни професор  
Филозофски факултет, Београд

---

(ментор и писац Извештаја)

